

Lutka od didaktički neoblikovanih materijala

Soldo, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:976935>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MIHAELA SOLDO

LUTKE OD DIDAKTIČKI NEOBLIKOVANOG MATERIJALA

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MIHAELA SOLDO

LUTKE OD DIDAKTIČKI NEOBLIKOVANOG MATERIJALA

Završni rad

JMBAG: 0303023033

Predmet: Lutkarstvo i scenska kultura

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Scenska umjetnost

Znanstveno pravo: Lutkarstvo

Mentor: Breza Žižović, predavač

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Mihaela Soldo, kandidat za prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 30.9.2016.

IZJAVA

O korištenju autorskog djela

Ja, Mihaela Soldo, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Lutka od didaktički neoblikovanih materijala koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 30.9.2016

Potpis

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. O LUTKAMA I LUTKARSTVU	2
2.1 Ginjol.....	3
2.2 Zijevalica.....	4
2.3 Lutke sjena.....	5
2.4 Javajka.....	6
2.5 Marioneta.....	7
3. LUTKA I DIJETE	10
3.1 Igra lutkom kao simbolička igra.....	11
3.2 Vrednovanje dječje igre.....	12
3.3 Lutka i zadovoljavanje dječjih potreba.....	13
3.4 Lutka u poticanju dječje pozitivne slike o sebi.....	14
3.5 Lutka u poticanju dječje samostalnosti.....	15
4. LUTKA I ODGOJITELJ	17
4.1 Način upotrebe lutke u dječjem vrtiću.....	18
5. LIKOVNE TEHNIKE KOJE KORISTIMO U IZRADI LUTAKA ..	20
5.1. Kiparske tehnike.....	20
5.2. Slikarske tehnike.....	23
6. DIDAKTIČKI (PEDAGOŠKI) NEOBLIKOVANI MATERIJAL	26

7. IZRADA LUTKI OD DIDAKTIČKI NEOBLIKOVANOG

MATERIJALA.....	28
8. ANALIZA NAKON ODRŽANE AKTIVNOSTI.....	33
9. ZAKLJUČAK.....	43
10. LITERATURA.....	45
SAŽETAK.....	48
SUMMERY.....	48

1. UVOD

„Tko ne voli lutke, nema smisla za život“

G.G.Byorn

Od davnih vremena do današnjeg dana lutka ima veliku ulogu u životu svakog djeteta. Lutka – igračka potiče ga, a lutka – scenski rekvizit polako mu otvara vrata umjetnosti i razvija smisao za dobro, plemenito, moralno i lijepo. Ona je sastavnica bez koje je djetinjstvo nezamislivo. Najveću vrijednost lutka ipak postiže u rukama djeteta jer tada pokreće njegovu cjelokupnu angažiranost i stvaralaštvo.

Hicela (2010) navodi kako se djeca uz oživljenu lutku uključuju u igru „kao da“. Ona se uključuju u iluziju koja oblikuje temelj iskustva, to jest temelj kreativnog mišljenja. Upravo igra „kao da“ oblikuje glavni dio djetetovih iskustava koja postaje čitav život. Dijete time ima mogućnost oživljavanja svijeta oko sebe, dobiva priliku vidjeti taj svijet iz druge perspektive, a samim time ono stječe mogućnost razvijati se prema vlastitom razvojnom obrascu. Uporaba lutke u odgojnom i obrazovnom procesu može vidno pridonijeti humanijem i manje stresnom uključivanju djeteta u socijalizacijski proces tijekom prijelaza iz razdoblja igre u razdoblje učenja i zajedničkoga rada. Lutkarska igra nudi mnogo kreativnih, učinkovitijih i djeci prihvatljivijih načina realizacije plana i programa u odgojno obrazovnom procesu.

Ovu temu završnog rada izabrala sam jer me zanima odnos djeteta i lutke. Kakvu ulogu ima lutka za dijete te zašto je ona toliko važna? Kroz moje djetinjstvo lutka je imala vrlo važnu ulogu, ponajviše u komuniciranju putem lutke. Meni osobno lutka je pomogla u nekim tada dječjim „zahtjevnim“ stvarima poput suočavanja s nečim što je izazivalo strah ili izražavanjem želja. Od pedagoški neoblikovanog materijala izrađujemo didaktička sredstva i igračke zajedno s djecom. U većini slučajeva to je zajednički rad djece i odraslih. Ove aktivnosti djeci omogućavaju stjecanje samopouzdanja i vjere u sebe te razvoj spoznaje o vrijednosti ljudskog rada. Didaktičke igračke izrađene na takav način često su djeci zanimljivije od onih kupljenih.

2. O LUTKAMA I LUTKARSTVU

Lutka je sveprisutna u čovjekovu životu i kao igračka, kao umjetnička tvorevina i kao scenski rekvizit. Ona se oslikava na naš život sa svim njegovim mijenama. Lutka se kroz vrijeme do danas mijenjala i prilagođavala zahtjevima vremena. Vukonić – Žunić (2006.) smatra da je nekada bila kićena i bogato ukrašena, no danas je poprimila nešto moderniji oblik.

Lutkarstvo je scenska umjetnost vrlo slična glumačkom kazalištu, samo što kod lutkarstva postoji posrednik između glumca i publike: lutka. Vrlo često se pri spomenu lutke susrećemo sa zabudom da je umjetnost lutkarstva namijenjena isključivo djeci. Takav stav ima većina i nepravda je prema lutki, a nažalost ima uporište u onome što se danas nudi u kazalištima lutaka. Lutka je temeljno izražajno sredstvo te umjetnosti. Karakterizira je mehanizam kojim glumac lutkar manipulira dajući toj figuri, predmetu život. Lutka je metafora, pokret koji je oživljava daje joj smisao, ona u sebi posjeduje mogućnost različitih transformacija. Opravdano je i ako ju samo gledamo kao figuru koja izranja iz sjećanja djetinjstva. To dokazuje njenu bit i posebnost. Ona je u tom slučaju pobudila naše sjećanje i emocije i na taj način oživjela.

Lutkarstvo je sinteza umjetnosti koja u sebi objedinjuje likovni, glazbeni, dramski, plesni i književni izraz, pa stoga nudi bezbrojne mogućnosti kreativnog izražavanja, kako za djecu tako i za odrasle. Elementi sjedinjeni pod nazivom lutkarstvo nude različita polazišta s kojih se može proučavati ta scenska umjetnost.

Unatoč raznolikostima, koje susrećemo kod lutaka, one se mogu podijeliti prema načinu pokretanja (rukom, štapom ili koncima) odnosno dijelimo ih na:

- Ručne lutke (ginjol i zjevalica)
- Lutke na štapu (javajke, lutke za kazalište sjena, velike lutke)
- Lutke na koncima (marionete)

Lutke možemo dijeliti i prema poziciji s koje se animiraju

- Odozdo (ručne lutke, štapne lutke)
- Odozgo (marionete na koncima, marionete na žici)

2.1. Ginjol

Ginjol ili izvorno franc. *guignol* danas je kod nas sinonim za ručnu lutku, no iza tog imena krije se običan mali lutak navučen na ruku animatora, okrugle glave, velikih očiju, crvenih obraza, prćastog nosa i široka osmijeha. Porijeklom je Francuz, rođen u Lyonu, a kreirao ga je Laurent Mourguet (Glibo, 2000.)

Sudbina ove lutke nastaje i nestaje u trenutku kad navučena na ruku lutkara poput rukavice progovara sebi svojstvenim jezikom, jezikom lutke što ga razumiju svi ljudi, jer osjećaju da to biće bez identiteta koje započinje svoj život na pozornici u jednom trenutku opravdati svrhu svog postojanja.

Slika 1. Ginjol

Izvor: <http://www.njuskalo.hr/image-bigger/djecje-igracke/ginjol-lutke-slika-17544514.jpg>

(28.8.2015.)

Ginjol lutku osjećamo kao produžetak naše ruke, kao da je dio nas samih, što na neki način i jest, jer život ručne lutke na sceni ovisi o finim, ponekad minimalnim, ali za lutku važnim pokretima naših prstiju. Kod djece je ta vrsta najradije prihvaćena, jer kad ju animiraju mogu u potpunosti kontrolirati i uživjeti se u lutkarsku igru.

Ginjol lutku pokrećemo tako da glavu pokreće kažiprst, a palac i mali prst pokreću lutkine ruke. Položaj glave sugerira gledatelju lutkino raspoloženje. Opća karakteristika pokreta ginjol lutke jest grubost, prenaplašenost i to zato da bi ona uopće bila zamijećena, jer je ruka mala, a mogućnosti pokretanja nisu joj velike.

2.2. Zijevalica

Zijevalica je ručna lutka koja se poput ginjola animira navlačenjem na ruku, ali ona za razliku od ginjola otvara i zatvara usta. Upotrebljava se kad je kod karaktera najizraženiji govor ili kada govor nosi veliku poruku. Zijevalicu također odlikuju različite karakterne osobine. Njome prikazujemo i ljudske i životinjske likove, kao i različita izmišljena bića. (Županić – Benić, 2009.).

Slika 2. Zijevalica (*Muppet show*)

Izvor: <http://vignette3.wikia.nocookie.net/muppet/images/7/7e/Theater-Seats-Muppets.jpg/revision/latest?cb=20120109120645> (28.8.2015.)

Animirati je može odrasla osoba ili dijete. Osim za dramatizaciju, ove lutke veoma su korisne za poticanje djece na razgovor o emocijama ili o bilo kojoj drugoj temi. Zijevalica kod djeteta potiče emocionalni razvoj te omogućuje napredovanje u socijalnoj interakciji. Dijete usvaja vještine poput međuljudskih odnosa, suradnje, dijeljenja i moralnog rasuđivanja, kako bi razvilo osjećaj vrijednosti. Također uči kontrolirati vlastite emocije i poštivati emocije drugih.

Igra pomaže djetetu razvijati kreativnost i maštu, učvršćuje njegove mentalne vještine i osigurava mogućnost za isprobavanje novih ideja i razmišljanja na nov način. (Vukonić – Žunić, 2006.)

Popularizirali su ih Amerikanci u poznatoj seriji *Muppet show*.

2.3. Lutka sjena

Lutka sjena za razliku od svih ostalih vrsta lutaka u kazališnoj izvedbi nikada nije vidljiva kao objekt, već samo kao sjena odnosno iluzija koju stvara svijetlost. Ona kao predmet ne oponaša živo biće, već oponaša sjenu živog bića ili predmeta. Lutke sjena na neki su način preteča filma. Film kao sinteza svih umjetnosti posjeduje izražajno sredstvo svojstveno samo njemu, svojstvo koje ga čini specifičnim, a to je pokretna slika. Lutka sjena nalazi se, poput filmske vrpce, kao premetnuti objekt između izvora svijetlosti i platna, a započinje svoj život u rukama animatora koji ju pokreće dok gledatelji s druge strane platna uživaju u čarobnoj igri sjena.

One su obično dvodimenzionalne i plošne. Djeluju poput pokretnih sličica, vrlo su profinjene i velike su umjetničke vrijednosti jer su vizualno očišćene od svega suvišnog. Ovisno o tradiciji, mogu biti transparentne ili samo siluete, obrisi. Pri tome su važni precizno izrezani rubovi koji ocrtavaju lik.

Slika 3. Lutka sjena

Izvor: <http://www.vecernji.hr/media/cache/27/a2/27a2076c5a597bba4362a3ec7db2dfdc.jpg>

(28.8.2015.)

2.4. Javajka

Lutke na štapu podrazumijevaju sve lutke koje pokrećemo i kontroliramo pomoću štapa i žica. Iako može biti složena, ona s druge strane može biti izrazito jednostavna i praktična, posebice u radu s djecom jer ih ne opterećuje složen mehanizam, već je dovoljno primiti lutku za štap i njome glumiti. Dimenzije tog tipa lutke nisu ograničene, a važno je izraditi lutku od vrlo laganih materijala kako nam težina ne bi ometala animaciju. (Županić – Beniće, 2009.)

Naziv joj dolazi od imena otoka Jave jer je nastala po uzoru na tradicionalni indonezijski wayang golek. To je trodimenzionalna štapna lutka koju odozdo pokreće lutkar skriven iza paravana. Jednom rukom drži štap koji prolazi tijelom lutke u lutkinu glavu, a drugom rukom štapiće odnosno žice kojima pokreće lutkine ruke. Postoji više varijanata javajke. Ona često ima i mehanizam koji joj omogućuje kimanje glavom, a može imati i savršeniji mehanizam koji joj pokreće oči, usta i druge dijelove glave.

(<http://www.tportal.hr/kultura/kazaliste/83208/Dolaskom-Obrazcovljevog-kazalista-brisemo-povijesnu-nepravdu.html> 26.8.2015.)

Slika 4. Javajka

Izvor: http://www.ahs-shop.de/product_info.php?products_id=3155 (28.8.2015.)

2.5. Marioneta

Marionete su lutke koje pokreću konci ili lutke na koncima, a zbog posebnosti izrade i animacije najzahtjevnije su odnosno najsloženije od svih lutkarskih formi. Sastoje se od figure pokretnih udova, niti konaca i kontrolnog mehanizma koji je najčešće križnog oblika.

Ona je ujedno i svojevrsna metafora za čovjekov život jer ovisi o nekome tko je gore, u slučaju marionete to je samo glumac lutkar koji joj određuje hoće li, kada i kako živjeti, a kada će poput beživotnog objekta čekati na ponovni tračak nade.

Naziv marioneta za lutku na koncima prvo se javio u Italiji. U Veneciji se slavio veliki praznik po nazivom *Festa delle Marie*, a održavao se kao uspomena na događaj kada su tršćanski mladići zarobili 12 djevojaka, ali su ih Venecijanci uspjeli osloboditi. Na taj bi dan svake godine kroz grad nosili 12 djevojaka u svečanoj odjeći, s godinama ih se zamijenilo velikim drvenim lutkama koje su se zvale *Marie de lengo*, odnosno „drvene Marije“, a male kopije tih lutaka trgovci su prodavali pod nazivom marionete. (Županić – Benić, 2009.)

Slika 5: Marioneta

Izvor: <https://www.marionetten-puppen.de/images/P/Pippi%20Langstrumpf-rk036.jpg>
(28.8.2015.)

Razlikujemo nekoliko vrsta marioneta koje se animiraju odozgor:

- Sicilijanka – lutka koja ima čvrstu osnovnu vodilicu, najčešće željeznu žicu ili šipku
- Kopf – schulter – sastoji se od glave, vrata, ramena, tijela i ruku. Animira se križem i dodatnom vodilicom za ruke.

- Marioneta s više konaca – iziskuje veliku vještinu animatora. Figura ima pokretljive zglobove poput živih bića. Ta je lutka zadržala omjere čovjeka. (Vukonić – Žunić, 2006.)

3. LUTKA I DIJETE

Dajmo djeci lutke u ruke – neka se igraju, neka s njima razgovaraju. Lutke dovode dijete u stanje uzbuđenosti, razigranosti, pokreću njegov misaoni, imaginacijski i emotivni svijet, omogućavaju mu da bogatije izražava svoj doživljaj svijeta. Lutke koje ožive u ruci djeteta omogućuju mu sudjelovanje u zamišljenom svijetu koji je samo stvorilo.

U početku je dijete zadovoljno time što ima lutku u ruci, što može istraživati njezina fizička svojstva. Starija djeca u takvoj igri smanjuju motoričku aktivnost. Logički osmišljavaju pokrete lutke, izražavaju se u duljoj monološkoj i dijaloškoj formi koja je logički povezana. Igre lutkom odišu djetetovom emotivnošću. Dijete na lutku može prenijeti svoju uznemirenost, s njom može raspravljati o svojim problemima i nesvjesno ih analizirati.

Igre lutkom mogu pridonijeti emotivnom rasterećenju kakve konfliktne situacije. Najbolje vrijeme da djetetu date lutku u ruku jesu predškolske godine jer ono tada počinje glumiti događaje iz vlastite mašte, ali i stvarnog života. Načini na koje dijete može komunicirati s lutkom su:

- a) Monolog - dijete s lutkom u ruci počinje govoriti samome sebi i time počinje prvi monolog u kojem nesvjesno dolaze do izražaja govorne vrednote kao što su boja glasa, trajanje i jačina tona i sl. Odraslima je dječji monolog mogućnost za otkrivanje njihova govornog potencijala, kao i pokazatelj gdje i kako da počnemo s poticanjem monološkoga govora i govora uopće.
- b) Dijalog - najčešće je riječ o pitanjima i odgovorima. A pitanja i odgovori opet su pokazatelj dječjega govornog potencijala. Kod mlađe djece pitanja i odgovori vrlo su kratki, dok kod starije djece dijalog postaje dulji. Dijalog je na neki način i početak socijalizacije djece u slobodnoj igri sa scenskom lutkom jer dijete s lutkom u ruci svojim pitanjem može potaknuti drugo dijete da uzme lutku i tako započeti komunikaciju.
- c) Improvizacija - najčešći i najzanimljiviji oblik lutkarske igre. To je kreativna sposobnost da se brzo i bez posebnih priprema nađe govorni izraz za određeni sadržaj.

Improvizacija je moguća i u monologu i dijalogu, no do pravog izražaja dolazi tek u većoj skupini djece.

(<http://www.roditelji.hr/jaslice/razvoj/2373-lutka-je-najljepša-igracka/> 27.8.2015.)

3.1. Igra lutkom kao simbolička igra

Ono što lutku čini simbolom u igri jest njezina komunikacija simboličkim pokretima, glasom i vizualnom pojavnošću, kostimom, maskom ili oblikovanim predmetom. Prijenosom lutkareve energije na predmet – oživljava ga svojim pogledom i rukama – lutka dobiva novo simboličko značenje, postaje novo biće. Ona postaje osoba, metafora.

Lutka je neživa, ona oživljava pokretom i tako poput imaginarnog fokusa omogućuje prelazak intimnoga, iskustvenoga, nesvjesnoga, na onoga koji se igra i na gledatelje.

U početku dijete se igra onih aktivnosti koje su za njega aktualne i važne, koje mu se svakodnevno događaju i koje je bezbroj puta doživjelo. Zbog toga ih u igri stalno ponavlja da bi to razumjelo. Dijete u igri oponaša odrasle, kako nešto rade, kojim redosljedom to rade, a katkad prerađuju ono što se njemu dogodilo.

Djeca u igri lutkom rade, govore i nastupaju s likovima, upotrebljavaju različite geste, govor, ne bi li dočarala ono što zamišljaju. Sve to zahtijeva izvjesno razgraničenje vlastitog od drugih gledišta, odnosno prevladavanje spoznajnog egocentrizma – nemogućnosti shvaćanja tuđeg doživljaja objekta.

U igrama uloga s lutkom dijete ublažava mnoge strahove i prihvaća situacije koje su mu u stvarnosti teške i koje teško podnosi.

Djeca se rado igraju liječnika i pacijenta, zato jer je liječnik osoba koja ih fascinira, a istovremeno ga se boje. U ulozi liječnika lakše razumiju nužnost neugodnih postupaka koje su vidjela kod liječnika – davanje injekcija, šivanje rana. Tješeci lutku „pacijenta“, zapravo tješe i umiruju sebe te se tako smanjuje strah u stvarnoj situaciji.

Posredovanjem lutke, dijete i odrasli, lakše preživljavaju strah i druge emocije. Nadigravaju različite teškoće, koje uspješno prevladavaju, a lutka preuzima negativna ponašanja, agresivna

stajališta i druge negativne emocije bez osjećaja krivnje, što je važno za cjelovit i harmoničan razvoj osobnosti.

Lutka djetetu predstavlja neku vrstu utočišta u kojoj se može skloniti. Sramežljivo dijete ondje može pronaći motivaciju da počne govoriti, da izrazi osjećaje, da otkrije svoje tajne lutki. Lutka djetetu nudi prihvatljive načine opuštanja, preusmjeravanja emocija, izražavanja osjećaja. Isto tako potiče razvoj djetetovih društvenih vještina, djeca koja sudjeluju u njemu znaju saslušati druge, primjećuju, poštuju, prihvaćaju ideje, osjećaje i kreaciju drugih.

Omogućuje djeci da dožive različite životne situacije i prije nego što se doista sretnu s njima. S lutkom djeca ulaze u nove situacije s osjećajem pripremljenosti, a igre lutkom pomažu djeci da razlikuju snove od stvarnosti. Omogućuju im da budu ono što bi željela biti.

3.2.Vrednovanje dječje igre

Promatranjem dječje igre lutkom odgojitelj otkriva kako se dijete ponaša prema određenom tipu lutke, s kim se dijete identificira, kakve probleme ima u društvenim odnosima, čega se boji, što ga veseli, kakva je njegova mašta i koliko su razvijene njegove govorne sposobnosti i komunikacija, tjelesno-pokretne i glazbene sposobnosti itd.

Lutka će u igri potaknuti dijete da se ponaša spontano, da izražava svoje sposobnosti, a sve će to odgojitelju biti dragocjen izvor informacija o djetetu.

Odgojiteljima koji koriste lutku u svom radu dat će odgovore na mnoga pitanja: kako s lutkom promijeniti atmosferu u skupini, kako uz pomoć lutke izbjeći prezasićenost i rutinu u skupini, kako rješavati i uređivati odnose među djecom, poticati i podupirati njihovu zajedničku igru.

Slika 6. Odgajatelj i dijete

Izvor: <http://www.klokanica.hr/slika/prednost-je-dadilje-sto-se-potpuno-prilagodava-obitelji-668-469x313-20130814140917.jpg> (29.8.2015.)

3.3. Lutka i zadovoljavanje dječjih potreba

Dijete ima potrebu za:

- Preživljavanjem
- Pripadanjem (ljubav, suradnja)
- Moći (vladanje, dominacija, priznanje)
- Slobodom
- Zabavom

Dijete izražava potrebu za pripadanjem već od rane dobi – njegov je razvoj ometen ako ga ne okružuju osobe koje ga vole, koje se zauzimaju za njega, koje brinu o njemu, koje su spremne prihvaćati njegovu ljubav i davati mu svoju. Tu potrebu dijete zadovoljava uz majku

i ostale članova obitelji, pored druge djece i s drugom djecom, ali isto tako uz životinje, predmete i dragu igračku koja mu puno znači.

Nedostatak zadovoljavanja te potrebe posebno je izražen kad dijete po prvi put dolazi u jaslice ili vrtić – u razdoblju adaptacije. Tad se dijete osjeća napušteno, nemoćno, žalosno možda i ljutito. To su izrazi separacijskog straha, straha zbog odvajanja od obitelji, majke, što će trajati sve dok ne uspostavi emocionalnu vezu sa odgojiteljem.

Najdraža igračka – lutka koju je dijete donijelo od kuće, pomoći će kao prijelazni objekt da dijete sačuva dodir s domom. Lutka je djetetov najbolji prijatelj. Dijete s njom razgovara (monolog s lutkom) i pripovijeda joj o svemu što ga tišti. Dijete s lutkom može ostvariti svoje planove, s njom može biti najbolje i najsnažnije. S njom ostvaruje svoja maštanja afirmirajući se na taj način i postajući moćno.

3.4. Lutka u poticanju dječje pozitivne slike o sebi

Prioritetan zadatak odgojitelja jest pomagati djetetu da razvije pozitivnu sliku o samome sebi. To za predškolsko dijete znači samopercepciju, razumijevanje vlastite razvojne kompetencije i primjerenosti u svojoj kulturnoj sredini.

Postoji više sastavnica slika o samome sebi:

- tjelesno ja
- intelektualno ja
- emocionalno ja
- društveno ja
- komunikacijsko ja.

Slika o samome sebi razvija se od rudimentarne svijesti i razumijevanja vlastitih unutrašnjih stanja do ocjene samoga sebe (između šeste i sedme godine). Ona uključuje i svijest o vlastitoj različitosti od drugih.

Djeca s pozitivnom slikom o sebi spremnija su na kooperativnije ponašanje. Svjesni opće spoznaje o važnosti razvoja pozitivne slike o sebi kad je riječ o predškolskom djetetu, lutku

treba smatrati važnim medijem uz pomoć kojega možemo optimalno ostvariti ciljeve na tom području.

Na području tjelesnog „ja“ postoje brojne mogućnosti da dijete s pomoću lutke upozna svoje tijelo, njegovu građu, veličinu, funkcije kao i detalje i razlike među djecom (različite igre lutkama djevojčica i dječaka, lutkama djece drugih rasa, likova iz bajke).

Lutka pomaže prilikom razvijanja društvenih vještina nužnih za izgradnju socijalnog ja. Kako je kreativno lutkarstvo u pravilu grupna aktivnost, ono zahtijeva da djeca slušaju jedna druge, da čekaju u redu, da jedna druge promatraju, da poštuju ideje, prijedloge i osjećaje drugih. Kako je suradnja nužna za odvijanje aktivnosti, djeca su motivirana razvijati one vještine koje su potrebne za rad u grupi.

Za razliku od kazališta, u kojem glumac na pozornici naglašava svoj ego, glumac lutkar u lutkarskom kazalištu mora potisnuti svoj ego u pozadini i svu svoju energiju usmjeriti na lutku jer ona igra glavnu ulogu. Taj oblik komunikacije sramežljivom djetetu pomaže da se odvaži na komunikaciju zato jer je pri tome istaknut posrednik – lutka. Egocentrično dijete s druge strane takav oblik komunikacije „prisiljava“, da svoj ego podredi lutki, želi li uspostaviti komunikaciju s drugima.

3.5. Lutka u poticanju dječje samostalnosti

Djetetovu samostalnost treba razvijati i poticati u svim sferama života i rada u dječjem vrtiću, od fizičke samostalnosti odijevanja i hranjenja do odluke kojom će se igračkom dijete igrati, koju će aktivnost izabrati, kako će riješiti određene probleme ili zadatke i slično. (Hicela, 2010.)

Samo samostalno dijete je i slobodno dijete.

Što je potrebno kod djetetove samostalnosti:

- Ohrabrivati i poticati dijete.
- Ukazivati mu na ono pozitivno.
- Izraziti zadovoljstvo.
- Razvijati naviku da se svaka aktivnost dovrši.
- Ohrabrivati dijete kod neuspjeha.
- Biti dosljedan – ljutnjom zbog sporosti ili nespretnosti dijete gubi volju za aktivnošću i postaje bezvoljno.

(<http://www.pjesmicezadjecu.com/mamin-kutak/samostalnost-djeteta.html> 27.7.2015.)

4. LUTKA I ODGOJITELJ

Namjera odgojne djelatnosti nije da ga se uvede u svijet odraslih. Temeljna težnja odgojnog djelovanja je stvarati poticajnu okolinu i pedagoške postupke koji će poticati inicijativu i autonomiju.

Jedna od glavnih uloga je biti „arhitekt“ dječje okoline, a što manje voditelj djetetovih aktivnosti. (Hicela, 2010.)

Uloga odgojitelja:

- Partner djeci u procesu učenja.
- Omogućuje razvoj konstruktivnog kurikuluma.
- Potiče dijete na razmišljanje.
- Osigurava im osjećaj pripadnosti.
- Posrednik koji djecu potiče na razgovor kojim rješavaju svoje konflikte.

Tradicionalna uloga odgojitelja kao osobe koja djecu neposredno podučava sve je manje prisutna. Odgajateljeva uloga više je usmjerena na organizaciju okoline, odabir materijala, sredstava i prijedloga aktivnosti koje će poticati djetetovo razmišljanje, rješavanje problema, stjecanje novih znanja, ne samo neposredno učenje.

Odgajatelj uz pomoć lutke predlaže alternativne aktivnosti ili igračke pomažući djeci da samostalno riješe sukobe koji su nastali u igri. Lutka može uspješnije objasniti uzrok prepirke ili nesporazuma nego izravno verbalno upozorenje. Poruke koje odgojitelj neizravno šalje preko lutke mogu dokinuti ponašanja koja narušavaju pozitivne odnose među djecom te ujedno motiviraju na promjenu njihova ponašanja.

Za vrijeme dogovaranja pravila ponašanja, reguliranja ponašanja (govori lutka, a ne odgajatelj), upotreba lutke olakšat će odgojitelju uvid u djetetove probleme.

Uz pomoć lutke odgojitelj će lakše komunicirati i stvoriti atmosferu suradnje, spontanosti i razumijevanja. Moći će se više približiti djeci, poslati im poruke preko lutke te tako steći njihovo povjerenje.

Promatranjem „kroz oči lutke“ potaknut će sposobnost djeteta koje će otkriti različite sposobnosti:

- Govorne sposobnosti i komunikaciju
- Tjelesno- pokretne igre
- Glazbene sposobnosti
- Maštu
- Veselje
- Strah.

Odgojitelj će dobiti podatke koji će poslužiti za planiranje odgojnih akcija radi poticanja autonomije djeteta.

4.1.Način upotrebe lutke u dječjem vrtiću

Načini upotrebe lutke u odgojno-obrazovnom radu u dječjem vrtiću:

- Lutka – skupina
- Lutka – sadržaj
- Lutka – područje
- Lutka – odgojni projekt
- Lutkarske igre sa scenskom lutkom

Svaki od načina može biti kreativan metodički put u ostvarivanju ciljeva predškolskog kurikulumu, a može biti i model učenja i ponašanja djeteta u igri.

a) Lutka – skupina

Podrazumijeva upotrebu lutke u različitim svakodnevnim situacijama u dječjem vrtiću, odgojitelj tako lakše uspostavlja komunikaciju s djecom. Komunikacija potiče prijateljstvo i suradnju među djecom, a smanjuje sukobe. Lutka u rukama odgojitelja pomaže djetetu da bolje razumije pravila ponašanja te je zato potrebna za kvalitetan zajednički život djece.

b) Lutka – sadržaj i lutka – područje

Koristeći ova dva načina odgojitelj će potaknuti djecu da uče, odnosno da stječu iskustva unutar jednog određenog sadržaja ili područja. Lutka će omogućiti djeci da bolje strukturiraju vlastita iskustva te da oblikuju vlastito razumijevanje.

c) Lutka – odgojni projekt

Lutka pomaže odgojitelju za proučavanje teme kojom se aktivnost/projekt bavi. U aktivnosti lutku uključujemo kao pripovjedački i motivacijski element. Djeca, potaknuta lutkinom pričom iz jedne će aktivnosti prijeći u drugu u okviru jedne teme (primjer: lutka traži nešto što je izgubila, pomažući joj otkrivamo različita mjesta u okolini kao u igri traženja blaga). Djeca s lutkom proživljavaju različite situacije, sudjeluju u zajedničkim igrama istraživanja i otkrivanja.

d) Lutkarsko - scenske igre

Ove igre su za djecu osobito inspirativne kao lutkarska improvizacija, lutkarske igrice i lutkarska dramatizacija umjetničkih tekstova.

Oblici interakcije koje ostvarujemo ovim igrama su: lutkar – lutka, lutkar – lutkar, lutkar – publika. Lutkar oživljava i animira običan objekt koji u trenutku dramske igre prelazi iz pasivnog nepomičnog stanja u „živu materiju“, što na dijete ima poseban učinak.

Igre s lutkom uključuju:

- Plastičnu manipulaciju, kojom se kreira materija ili predmet pa postaje „osobnost“ kao rezultat kreativnog procesa
- Znakovni jezik, uz pomoć kojega lutkar udahnuje život predmetu
- Riječ, verbalni znak za dijalog
- Zvukove, šumove, glazbu koji prate situaciju
- Scenografiju, grafički jezik

5. LIKOVNE TEHNIKE KOJE KORISTIMO U IZRADI LUTAKA

Likovne tehnike su svi materijali i načini na koji ih umjetnik koristi pri umjetničkom oblikovanju likovnog djela. U ovom dijelu rada izdvojila bih kiparske i slikarske tehnike koje nam mogu pomoći u izradi lutki.

5.1. Kiparske tehnike

Kiparske tehnike ili tehnike prostorno–plastičnog oblikovanja su svi materijali i načini njihove upotrebe pri oblikovanju nekog kiparskog (skulpturnog) djela.

Kiparska djela dijelimo u tri grupe. U prvu grupu uvrštavamo ona djela koja umjetnik oblikuje sam, od skiciranja do konačne izvedbe (klesanjem, modeliranjem ili konstrukcijom). U drugu grupu uvrštavamo ona djela koja umjetnik izrađuje do određenog stupnja sam, a za konačan izgled potreban je tehnološki postupak ili pomoćnici (npr. klesari). U treću grupu uvrštavamo ona djela kojima umjetnik izradi samo model, a pravi oblik djelo dobiva lijevanjem.

Kiparski oblici nastaju modeliranjem i klesanjem.

- Modeliranje – kipar bezobličnu masu gline oblikuje rukom, pritiskivanjem ili razvlačenjem, dodavanjem ili oduzimanjem
- Klesanje – kipar iz većeg volumena građe (drva, kamena, mramora, gipsa) odlamanjem ili klesanjem oblikuje željenu formu.

https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Kiparske_tehnike (18.9.2016.)

Glina

Glina je fina zrnata vrsta zemlje koja nastaje razgradnjom stijena, posebno stijena nazvanih glinenac. Ima nekoliko vrsta gline, a prvenstveno ih možemo podijeliti na primarne gline koje se zovu kaolin i na sekundarne gline koje se još naziva ilovače, lončarske gline i taložne gline. Primarna glina kaolin naziva se još i porculanska zemlja jer se od nje pravi porculan. Lončarske gline ima različitih kvaliteta, a razlikujemo ih po boji. Kvalitetna glina je sive, svijetlosive i plave boje, a manje kvalitetna žuta, smeđa i crvena.

Glina se prije oblikovanja dobro mijesi rukama, sve dok se ne počne lijepiti za dlanove. Tada je spremna za rad! Osnovna tehnika rada s glinom je modeliranje. Modelirati se može na nekoliko načina

- Modeliranje od jedne glinene mase
Uzme se jedan komad gline i njega oblikujemo gnječeći, savijanjem, utiskivanjem, itd.
- Oduzimanjem od mase
Najprije se izradi određeni oblik od kojeg se oduzimaju pojedini dijelovi. Tako možemo izrezivanjem različitih oblika drvenim nožićem oduzimati masu, čime dobivamo udubljenja i šupljine.
- Dodavanjem odnosno građenjem oblika
Modeliraju se pojedini manji oblici različitog likovnog karaktera te se slažu metodom građenja u jednu cjelinu. Kada spajamo jedan lik s drugim, moramo ih glinom čvrsto spojiti utiskivanjem ili dodavanjem na spojeve sitnih čestica gline koje utiskujemo u spoj dvaju oblika.

Izrađene oblike u glini sušimo na zraku. Suhi oblici se lako lome i mrve, stoga ih upućujemo na daljnju likovno-tehničku doradu – pečenje. Oblici izrađeni od gline peku se u keramičkim pećima. Pečena glina dobiva veliku tvrdoću, lijepu crvenu boju i sjajniju površinu. Glina se peče na temperaturi od 900°C

Glinamol

Glinamol je po svojim karakteristikama sličan glini. To je umjetna masa koja se proizvodi u tvornici. On se brže suši od gline, a time tijekom rada dolazi do pucketanja i krutosti, čime se gubi na elastičnosti te se njime u takvom stanju teže modelira. Kada se glinamol osuši, stvrdne se pri čemu dobiva čvrstoću. Za razliku od gline, glinamol se ne peče, a u sušenom obliku nema prirodnu ljepotu kao što je ima pečena glina, te ga zato možemo bojati.

Plastelin

Plastelin je obojena umjetna masa, a proizvodi se u svim bojama sunčeva spektra, te u crnoj i bijeloj. On je vrlo podatan za modeliranje, a pri tome kao ni glinamol ne prlja. Kad se nalazi

na hladnom mjestu, tad se stvrdne i ukruti te njime nije moguće raditi, zato ga moramo staviti na toplije mjesto ili ga zagrijati rukama prilikom gnječenja, te će dobiti elastičnost.

Gips

Gips se u kiparstvu koristi za izradu kalupa za lijevanje skulptura i izradu lijevane gipsane strukture. Ako se želi izraditi gipsana struktura najprije se treba izraditi u glini model za izradu odljeva. Kad je skulptura-model gotov pristupa se izradi kalupa. Kalup se izrađuje tako da se model iz gline obloži debelim slojem gipsa. Kalup se radi u nekoliko dijelova kako bi se lakše skinuo s glinenog modela. Kalup se iznutra premaže uljem, kako se za njega ne bi zaljepio gips, od kojeg će se djelo lijevati. Kalup se ponovo sastavi i u njega se lijeva gips. Kad se gips stvrdne, kalup se otvori i iz njega se izvadi odljev gipsane skulpture. Odljev se potom doradi.

Bronca

Brončani kip nastaje sličnim postupkom kao i gipsani odljev. Kipar najprije treba svoje djelo izvesti u glini, a zatim izraditi gipsani kalup. Kalup se s unutrašnje strane prevuče rastopljenim voskom, a unutrašnjost se ispunjava jezgrom koja se sastoji od mješavine tučene opeke i gipsa. Kad se jezgra stvrdne kalup se odvoji od voska. Nakon modeliranja kalupa slijedi montaža cijevi kroz koje će se ulijevati rastopljena bronca. Kad se bronca stvrdne odstrane se vanjski sloj i jezgra načinjena od smjese opeke i gipsa čime se dobiva šuplji brončani odljev.

Kamen

U kiparstvu se upotrebljavaju različite vrste kamena, od mekih pješčanika do različitih vrsta mramora. Kamen ima svoj specifični karakter, tvrdoću i boju, šupljikavost i težinu, što utječe na likovni karakter djela. Jakubin (1989.) navodi da se kipar pri prenošenju gipsanog modela u kamen koristi specijalnom spravom za punktiranje. Njome se na kamenu blok prenose glavne točke koje označuju položaj pojedinih oblika, njihovu širinu i visinu. Nakon toga se raznim dlijetima za kamen klešu dijelovi kamena koje treba odstraniti sve dok se ne dobije željeni oblik. Kamen se može klesati i obrađivati i bez prethodno načinjenog gipsanog modela.

Drvo

Drvo se kao kiparski materijal često koristi u likovnoj umjetnosti. Osnovni način obrade je tesanje, rezanje odnosno odstranjivanje suvišnog da bi se došlo do željenog oblika. Oblik drvenog debla, čvrstoća i njegova struktura utječu na način obrade i na konačni oblik kipa. Pri obradi treba obratiti pozornost na smjer vlakana (godova) drveta. Drvo se može obraditi grubo i rustikalno ili izglačati finom obradom.

Žica

Žica je vrlo pogodan materijal za likovno izražavanje i stvaranje. U likovnom smislu ona predstavlja prostornu crtu. Prostorni trodimenzionalni karakter crteža žicom ostvarujemo tako da žicu presavijemo i krećemo u svim u svim smjerovima u prostoru te tako dobivamo puni i trodimenzionalni oblik ili volumen tijela, a ne samo njegov obris.

Papri – plastika

Papir – plastika je tehnika oblikovanja papira u prostoru. Poželjno je koristiti se tvrdim papirom kako bi tijela od papira zadržala oblik. Papir režemo škarama ili skalpelom, a lijepimo ljepilom ili ljepljivom trakom. Papir možemo savijati, lomiti, rezati, lijepiti i modelirati kako bi dobili prostorne oblike.

5.2. Slikarske tehnike

Pastel

Pastel je po svom karakteru vrlo sličan kredi, ali uz mekoću i nježnost dobivamo još jednu kvalitetu – boju. Pastel možemo zbog njegove prašnjave strukture, sipkosti i mekoće razmazivati po podlozi, čime dobivamo mnoge slikarske vrijednosti. Pastelnim bojama dobivamo vrlo nježne tonove baršunaste mekoće, fine prijelaze između tonova i kolorističkih

nijansi. Osim suhog za rad se upotrebljava i masni pastel, koji nije prašan i ne skida se s podloge, pa ga nije potrebno fiksirati. Masni pastel je manje osjetljiv, te je njime jednostavnije raditi. On daje intenzivnije boje, ali se njime ne mogu postići one slikarske vrijednosti koje dobivamo pastelom.

Akvarel

U tehnici akvarela ne koristimo bijelu boju već se svjetliji, odnosno tamniji tonovi dobivaju većim ili manjim razrjeđivanjem boje, odnosno dodavanjem više ili manje vode. Ako želimo unutar akvarelne slike imati neke bijele dijelove, tada ostavljamo bijeli papir neoslukan. Postoje dva načina rada akvarelnim bojama: slikanje na suhoj i slikanje na mokroj podlozi. Kod rada na suhoj podlozi radimo tako da razrijeđenu boju nanosimo na suhu podlogu. Kad se boja koju smo postavili na podlogu osušila, na nju možemo ponovo slikati, možemo uvijek ponavljati nanošenje boje na boju, s time da se uvijek prethodni sloj mora osušiti. Za rad na mokroj podlozi akvarel-papir treba najprije navlažiti čistom vodom pomoću kista ili prstima preko čitave površine. Dobro je da ga navlažimo i sa druge strane da ne bi došlo do savijanja papira. Boje koje nanosimo stvaraju mrlje i oblike razlivenih kontura. Ako želimo možemo sliku osušiti te ponovo na njoj naknadno slikati kao na suhoj podlozi.

Gvaš

Gvaš je tehnika slikanja vodenim bojama s kojima se miješa pokrivna gusta bijela boja. Pigmenti boje povezani su samostalno. Za razliku od prozirnog akvarela, gvaš je gust i neproziran. Bijeli dijelovi slike slikaju se bijelom bojom, ne ostavlja se prazni bijeli papir kao kod akvarela.

Tempera

Riječ tempera dolazi od srednjovjekovne latinske riječi *temperare*, što znači miješati. Tempera je gusta, te se pri upotrebi još razrjeđuje vodom. Temperama se može slikati a raznim podlogama: na drvetu, papiru, staklu, platnu. Po završetku rada slikari su sliku premazivali uljem radi zaštite i sjaja, jer je inače tempera suha tehnika bez sjaja. Temperom slikamo na

nešto tvrđem, glatkom ili sjajnom papiru, ovisno kakav karakter površine želimo postići. Temperom se osim dekorativnog plošnog slikanja vrlo lijepo postiže i modelacija oblika.

Ulje

Uljena boja nastaje kada se pigment boje pomiješa s orahovim ili lanenim uljem. U odnosu na ostale boje uljane boje daju zbog masnoće sjaj i osjećaj vlažnog tona i kad se osuše. Uljane boje mogu se na slikarsku podlogu nanositi u tankom i debelom sloju. Boja se može slikarskim uljem razrijediti čime se postiže prozirni karakter.

Kolaž

Kolaž označava slikarsku tehniku u kojoj koristimo materijale različitih kolorističkih i teksturalnih vrijednosti, koje rezanjem, trganjem i lijepljenjem nanosimo na plohu. Kao materijal služe raznobojni papiri, izresci iz novina, časopisa, tekstil, fotografija, stari slikarski radovi i slično. Ti materijali omogućuju bogat izbor boja, tekstura i struktura. Kolaž je posebno pogodna tehnika za likovne igre kombiniranja.

Mozaik

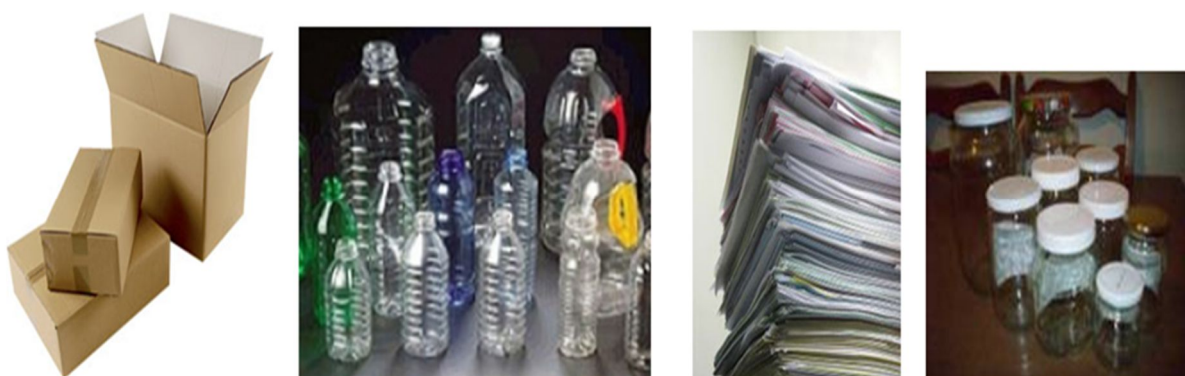
Mozaik je slikarska tehnika pri kojoj se raznobojni mali komadići, najčešće u obliku pravilnih i nepravilnih kockica kamena, stakla ili keramike utiskuju u meku podlogu svježe žbuke ili cementa. Kockice se slažu na različite načine kako bi izgradile određene oblike. Možemo ih slagati u svim smjerovima; u krug, paralelo, vertikalno, horizontalno. Originalni mozak najčešće se izgrađuje u obliku manjih prijenosnih slika, a rjeđe se izrađuju mozaici vezani uz arhitekturu.

6. DIDAKTIČKI (PEDAGOŠKI) NEOBLIKOVANI MATERIJAL

Jedan od važnih preduvjeta za učenje i razvoj djeteta u vrtiću jest kvalitetno osmišljeno prostorno-materijalno okruženje. Ono je podloga za stvaranje kvalitetnog kurikuluma. Prostorno-materijalni kontekst utječe na misli, osjećaje i djelovanje djeteta. Pri tome veliku važnost ima i kvalitetno unošenje pedagoški neoblikovanog materijala. To su svi oni materijali koji se koriste u vrtiću za poticaj mašte i kreativnosti kod djece.

Od pedagoški neoblikovanog materijala izrađujemo i didaktička sredstva i igračke za rad s djecom. To je uglavnom zajednički rad djece i odraslih. Takve aktivnosti djeci omogućuju stjecanje samopouzdanja i vjere u sebe te razvoj spoznaje o vrijednosti ljudskog rada. Didaktičke igračke izrađene na takav način često su djeci zanimljivije od onih kupljenih.

(<http://dv-cvrcakimrav.hr/pedagoski-neoblikovani-materijali/> 28.8.2015.)

Slika 7: Didaktički neoblikovani materijal

Izvor: <http://dv-cvrcakimrav.hr/wp-content/uploads/2014/02/neoblikovani1.png> (29.8.2)15.

To su svi materijali koji nisu didaktički, a služe za igru, izradu didaktičkih predmeta i igračaka, istraživanje i eksperimentiranje djeteta. To je otpadni materijal kojeg u domaćinstvu ima posvuda, a možemo ga iskoristiti u dječjoj igri i stvaranju.

U didaktički neoblikovane materijali ubrajamo: PET boce, kartonsku ambalažu, tetrapak, novinski papir, čaše od jogurta i slično.

Igra i stvaranje s pedagoški neoblikovanim materijalima svestrano potiče dječji razvoj, a djeca uživaju u novim izazovima. Korištenjem pedagoški neoblikovanih materijala recikliramo, učimo djecu reciklirati, a time mijenjamo i svijet u kojem živimo.

Prednosti igre s pedagoški neoblikovanim materijalima:

- Potiče dijete na usvajanje novih znanja (upoznavanje novih materijala i njihovih svojstava ...).
- Potiče dijete na usvajanje novih vještina (korištenje škara, kista, batića, pincete ...).
- Potiče dijete na razvijanje pojedinih sposobnosti (od tjelesnih – fina i gruba motorika, do psihičkih – zapažanje, kreativno rješavanje problema ...).
- Potiče maštu djeteta (razvija sposobnost imaginacije).
- Potiče kreativnost.
- Pruža ležernost u rukovanju.
- Koristeći takve materijale recikliramo i učimo djecu reciklirati.
- Takav materijal ne košta ništa.

7. IZRADA LUTKI OD DIDAKTIČKI NEOBLIKOVANOG MATERIJALA

U praktičnom dijelu završnog rada odlučila sam se za izradu lutaka u DV Monte Zaro u Puli, ovaj dio podrazumijeva zajednički rad djeteta i odgajatelja. Izrada lutki je vrlo kreativna, a osim radno-praktičkog dijela, dijete će poboljšati i psihomotorni razvoj istražujući razne materijale od kojih će se lutke izrađivati.

1. Cilj aktivnosti

Cilj aktivnosti je upoznavanje djece s lutkama. Upoznavanje djece s vrstama lutki, kako izgledaju te kako ih možemo izraditi. Poticanje djece na zajedničku suradnju te poticaj za spontano izražavanje djece koristeći lutku.

2. Psihofizičke karakteristike skupine

Skupina „Bubamare“ sastoji se od 15 djece. Od toga je 9 djevojčica i 6 dječaka. U skupini se nalaze djeca od 3 – 5 godina. U skupini nema djece s posebnim potrebama.

3. Odgojno-obrazovni zadatci

3.1 Odgojni zadatci

- stvarati ugodnu atmosferu te pozitivno i vedro ozračje u skupini,
- poticati aktivno slušanje i interakciju u komunikaciji,
- razviti disciplinu i koncentraciju,
- razviti znatiželju,
- poticati djecu na aktivno sudjelovanje u ponuđenim aktivnostima

3.2 Obrazovni zadatci

- utvrditi njihovo prethodno znanje i stjecati novo znanje o lutkama,
- razviti vizualnu percepciju, maštu i pamćenje

3.3 Funkcionalni zadatci

- razviti finu motoriku ruku,
- razviti vještinu logičkog zaključivanja, zapažanja i prepoznavanja,
- razviti aktivno slušanje,
- razviti spretnost i snalažljivost u prostoru.

4. Zadatci u odnosu na zadovoljavanje potreba djeteta

4.1. Tjelesne potrebe

- zadovoljiti potrebu za igrom,
- razviti finu motoriku ruku,
- utjecati na razvoj tjelesnog držanja pri sjedenju

4.2. Socio-emocionalne potrebe

- razviti samostalnost
- razviti osjećaj pripadnosti skupini,
- razviti samopouzdanje i pozitivnu sliku o sebi.

4.3. Spoznajne potrebe

- proširivati dječje spoznaje o lutkama,
- razviti mišljenje, koncentraciju i pažnju (poticaj na razmišljanje o temi)
- razviti vizualnu percepciju
- razviti logičko zaključivanje

4.4. Stvaralačke potrebe

- razviti vlastite ideje
- razviti maštu i kreativnost
- poticati radoznalost

4.5. Komunikacijske potrebe

- poticati na neverbalnu i verbalnu komunikaciju
- poticati djecu na izražavanje svojih želja, potreba i ideja
- poticati komunikaciju

5. Metode rada

- metoda razgovora,
- metoda usmenog izlaganja,

- metoda igre,
- metoda demonstracije,
- metoda promatranja i poučavanja.

6. Zamišljeni tijek aktivnosti

6.1. Uvodni dio

Aktivnost započinje u sobi dnevnog boravka. Djeca će biti ispred mene u formaciji polukruga, te ćemo započeti razgovor o lutkama. Kakve sve vrste lutki postoje, gdje ih možemo vidjeti, od čega možemo napraviti lutke te koje su njihove najdraže lutke. Nakon kratkog razgovora pokazati ću im slike lutki te im jednu po jednu najjednostavnije objasniti. Ponajviše ima pokazujem slike štapne lutke jer je upravo ona tema aktivnosti koju provodim.

Nakon što sam im pokazala slike lutki pitat ću ih koje su im se najviše svidjele i zašto. Po završetku razgovora objasnit ću im da će danas svatko izrađivati svoju štapnu lutku. Djecu ću nakon toga zamoliti da sjednu za stol da im mogu pokazati materijal za rad.

6.2 Glavni dio

Nakon uvodnog djela djeca sjedaju za stolove, gdje su unaprijed pripremljeni razni materijali za izradu štapnih lutki. Materijali koje sam pripremila su: bijele kugle (za lutkinu glavu), štapovi, dugmad (za oči), razni šareni papiri, trakice i vrpce, ljepilo i škare. Objasnit ću im kako da pričvrste štap i kuglu kako bi dobili tijelo i glavu lutke. Pokazat ću im kako mogu izrezati šareni papir koji bi koristili kao plašt za lutku, kako izrezati ukrasni papir da bi lutki napravili frizuru. Objasnit ću im što sve mogu s materijalima koje sam pripremila, te ću ih pustiti da samo odluče koje od njih će koristiti. Tijekom aktivnosti obilazit ću djecu te ih ohrabrivati i poticati u izradi lutke. Pomoći ću svakom djetetu, koje me zamoli za pomoć, te po potrebi još jednom ponoviti kako nešto napraviti. Ako primijetim da u grupi postoji neodlučno ili sramežljivo dijete, ohrabrit ću ga i pomoći u radu, ako je potrebno. Sačekat ću da sva djeca završe sa izradom, da bi mi na kraju svi mogli pokazati što su izradili.

6.3. Završni dio

Nakon što sva djeca završe s izradom lutki, zajednički ćemo spremiti stolove i ostatke materijala. Nakon toga će djeca sjesti u krug te će svatko pokazati kakvu je lutku izradio i kako se njegova/njezina lutka zove. Pitat ću ih kako im se sviđjelo izrađivati lutke te ću im dopustiti lutke ponijeti kući da bi ih pokazali svojoj obitelji.

8. ANALIZA NAKON ODRŽANE AKTIVNOSTI

Tijekom aktivnosti djeca su pokazala veliku zainteresiranost za izradu lutki, neki od njih su napravili i po dvije lutke, a na kraju dana dobili su dopuštenje ponijeti lutke kući.

Tijekom izrade lutaka prevladavala je vesela atmosfera, djeca su se trudila napraviti što bolje i ljepše lutke. Lijepljenje sitnih detalja kao što su nos, oči i kosa zahtijevalo je preciznost i razvijenu finu motoriku šake, nekoj djeci to je predstavljalo problem pa su tražila moju pomoć.

Slika 8 A.P. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika prikazuje lutku koju je izradila djevojčica A.P. (5god.). Po slici vidimo da se djevojčica potrudila oko sitnih detalja. Dugmad je upotrijebljena kao oči i nos, a za usta su upotrijebljene sitne kuglice. Lutka na glavi ima smeđu maramu, a za kosu je upotrijebljen deblji papir.

Haljina je jednostavno napravljena, na štap koji drži glavu zlatnom vrpcom je privezala ljubičasti ukrasni papir te ga naknadno ukasila s dvije vrpce.

Ova djevojčica tijekom aktivnosti zatražila je pomoć samo s lijepljenjem, sve ideje i sav rad bio je njezin. Odgajateljice su mi objasnile kako je djevojčica likovno vrlo kreativna te uživa u tome. Nakon završenog rada odlučila se pomoći drugoj djeci pri izradi, mala pomoć pri rezuckanju papira i lijepljenju.

Slika 9 P.L. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Lutku izradila je djevojčica P.L. (5 god.). Djevojčica, koja je izradila lutku na slici br. 9, sjedile je uz ovu djevojčicu, što objašnjava poneke sličnosti u izgledu lutki. Ova je djevojčica odlučila lutki napraviti dugu kosu povezanu u rep. Djevojčica je bila jako ponosna na tu ideju te me je za to tražila pomoć. Kosu je sama „izrezala“ i oblikovala od smeđeg papira, a ja sam joj pomogla s lijepljenjem na lutkinu glavu. Haljina je bila jednostavna kao i kod prethodne lutke, ljubičasti ukrasni papir povezan za tijelo lutke. Detalj koji mi se posebno sviđa na ovoj lutki je mala crvena ogrlica oko lutkina vrata.

Slika 10 V.K. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Lutku je izradila djevojčica V.K. (5 god.). Lutka je po ovoj djevojčici napravljena vrlo moderno, jer ju je djevojčica usporedila sa svojom majkom. Lutki je napravila dugu smeđu kosu, a jedan detalj koji joj je dodala bio je rajf za kosu. Za oči je koristila dugmad kao i ostala djeca. Oči su u većini slučajeva bile crne boje, a nos žuti. Lutki je povezala crveni ukrasni papir zlatnom vrpcom kao haljinu, a srebreni mrežasti papir koristio je za lutkinu jaknu.

Slika 11 M.L. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Lutku je izradio dječak M.L. (5 god.). Lutka je izrađena vrlo jednostavno, a moja pomoć bila je samo pri vezanju vrpce na haljini. Dječak je inzistirao na očima različite boje (crna i ljubičasta), nos je izostavio, a za usta se odlučio nalijepiti samo komadić crvenog papira.

Dječak je lutki naljepio smeđi papir koji je predstavljao kratku kosu, a haljina je bila od zelenog papira povezana za lutkino tijelo.

Slika 12 H.S. 4 godine, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika prikazuje djevojčicu u izradi lutke. Djevojčica je stara 4 godine, ali je sama inzistirala na lijepljenju i samostalnom radu što me jako iznenadilo i razveselilo. Lutku je ukasila s puno šarenih vrpca, čime se razlikovala od ostalih.

Slika 13 M.L. 5 godina, V.K. 5 godina, M.B. 4godine – štapne lutke

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika prikazuje grupu od troje djece sa završenim lutkama.

Prije nego su svi sjeli u krug i predstavili lutke, koje su izradili, djeca, koja su bila gotova, igrala su se lutkama za stolom. Tako su izvodili male dijaloge između jedni drugih, čak i ona mlađa djeca što me pozitivno iznenadilo. Dijalozi nisu bili predugački. To je bilo svega par rečenica u kojima su se lutke upoznavale i govorile nešto o sebi. Tu sam zamijetila maštovitost neke djece.

Slika 14 N.D. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika predstavlja mene i djevojčicu N. D. (5 god.). Djeca su osim izrade za lutke bila i zainteresirana za slikanje, posebno neka od njih.

Lutka ja izrađena prema sličnom principu kao i ostale. Djevojčica se odlučila za crvenu haljinu koju je sama povezala ljubičastom vrpcom za tijelo. Lutkine oči je sama izrezala od papira, dok je za nos koristila dugme. Lutkina kosa, koja je također izrađena od papira bila je žute boje, a djevojčica mi je kroz razgovor otkrila kako se voli igrati lutkama, ali posebno voli Barbie lutke te se zbog toga odlučila na tu boju kose.

Slika 15 E.H. 4 godine, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Lutka izradio je dječak E.H. (4 god.). Po lutki vidimo da je dječak lutku ukrasio vrlo šareno s puno malih trakica i papirića. Lutka je imala sve glavne dijelove, oči, nos, usta, kosu i haljinu. Dječak je tražio vrlo često moju ili odgojiteljčinu pomoć. Većinu stvari dječak je sam izrezao i oblikovao, dok sam lijepljenje i povezivanje haljine na tijelo lutke ja radila na njegovo traženje, a dječak bi mi govorio gdje što pripada. Odgojiteljica i ja pokušale smo dječaka uvjeriti da sam proba nešto zalijepiti, ali on je odbijao jer se bojao da nešto krivo ne napravi.

Slika 16 S.P. 4 godine, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika prikazuje lutku koju je isto tako izradio dječak S. P. (4 god.). Dječak je sav rad napravio sam. Detalj na licu koji me iznenadio su obrzi koje je dječak izrezao u obliku trokutića od ljubičastog papira.

Iako ju je dječak izradio, lutka je predstavljala stariju žensku osobu (što mi je dječak objasnio). Lutki je oblikovao crvenu kosu, koju je prekrpio sa žutom maramom izrađenom isto tako od papira. Haljina je bila ista kao i kod ostalih, ukrasni papir pričvršćen za lutkino tijelo vrpcom. Uočila sam da su se svi odlučili za haljine na lutki. Nitko nije htio izraditi hlače.

9. ZAKLJUČAK

Od davnih vremena do danas lutka ima veliku ulogu u životu djeteta. Lutkarske igre mogu kreativno obogatiti tradicionalne odgojno-obrazovne metode. Raspon njihove upotrebe jest širok. Lutka pruža kvalitetniji i raznovrsniji rad s djecom, posjeduje odgojno-obrazovni zadatak, može postati središte za psihološko proučavanje djece, potiče i razvija maštu, kreativnost i komunikaciju i lutka omogućava lakše rješavanje problema u određenim odgojno obrazovnim situacijama.

Kreativnost jest osnovna poluga razvoja a razvoj kreativnosti u dječjim vrtićima je bitna zadaća. U svijet lutkarske igre treba ući s puno više motivacije i lutkarskog znanja

Posebno igra i stvaranje s pedagoški neoblikovanim materijalima svestrano potiče dječji razvoj, a djeca uživaju u novim izazovima. Korištenjem pedagoški neoblikovanih materijala recikliramo, učimo djecu reciklirati, a time mijenjamo i svijet u kojem živimo.

Vrijednost ovakvih lutki je u tome što ih izrađujete zajedno s djetetom. Malena djeca neće moći puno sudjelovati, no već trogodišnjaci mogu uz pomoć odraslih izraditi lutku. Na taj način vrijeme koje provodimo s djecom dobiva na kvaliteti, a osjećaj da su nešto korisno izradili podignut će im samopouzdanje na višu razinu.

Kroz ovaj rad uvidjela sam koliku ulogu lutka ima u vrtiću i u djetetovom životu uopće. Ona je jedan neophodni čimbenik u djetetovom životu. Kroz igru lutkom dijete se upušta u glumu, sam sebi daje ulogu, dijete je tada doktor, super heroj, komičar, mama, jednom riječju sve što poželi. Ono se stavlja u različite situacije, u one situacije kojih se možda u stvarnom životu boje ili koje kod njih izazivaju nesigurnost. Tijekom aktivnosti primijetila sam da djeca posebno uživaju u igri i glumi s lutkama, čak i sramežljivija djeca koja su se do tada držala po strani. Smatram da lutka otvara neki novi svijet u njima. Kada lutku povežemo s didaktički neoblikovanim materijalom učimo djecu još nečemu. Djeca uviđaju da za izradu potrebno puno, a ono najvažnije je njihova ideja i volja. Pokazala sam im da je za izradu dovoljno malo papira, kartona, tkanine, štap i kugla od stiropora, nešto što je svima dostupno.

Scenska lutka ima veliku snagu i moć nad djetetom. Animirana rukama odgojitelja, ona postaje sredstvo koje djeca s radošću koriste i prihvaćaju.

Lutka potiče scensko stvaralaštvo kojim se uspješno djeluje na dječje osjećaje, koordinaciju pokreta te govor. Lutka zadovoljava različite dječje potrebe, ona podiže djetetovo samopouzdanje i pozitivnu sliku o njemu.

Lutku, koju je dijete samo izradilo, posebice ako je od didaktički neoblikovanih materijala, ima posebnu važnost za njega jer je to njegovih ruku djelo. A izrađujući ih od takvih materijala, kod djetetu budimo svijest o važnosti recikliranja, a time mijenjamo i svijet u kojem živimo.

10. LITERATURA

1. Glibo, R. (2000.): Lutkarstvo i scenska kultura. Zagreb: Ekološki glasnik.
2. Hicela, I. (2010): Dijete, odgojitelj i lutka. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
3. Jakubina, M. (1989): Osnove likovnog jezika i likovne tehnike. Zagreb: Školska knjiga.
4. Pokrivka, V. (1980): Dijete i scenska lutka. Zagreb: Školska knjiga.
5. Vukonić – Žunić, J., Delaš B. (2006): Lutkarski mediji u školi. Zagreb: Školska knjiga.
6. Županić-Benić, M. (2009): O lutkama i lutkarstvu. Zagreb: Leykam International.

Internet stranice:

<http://www.idadidacta.hr/lutka-zijevalica-tesa-2069>
(26.8.2015)

<http://www.tportal.hr/kultura/kazaliste/83208/Dolaskom-Obrazcovljevog-kazalista-brisemo-povijesnu-nepravdu.html>
(26.8.2015)

<http://www.moljac.hr/biografije/pojmovi.htm>
(26.8.2015)

<http://www.roditelji.hr/jaslice/razvoj/2373-lutka-je-najljepa-igracka/>
(26.8.2015)

<http://www.pjesmicezadjecu.com/mamin-kutak/samostalnost-djeteta.html>
(26.8.2015)

<http://dv-cvrcakimrav.hr/pedagoski-neoblikovani-materijali/>
(26.8.2015)

https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Kiparske_tehnike
(18.9.2016.)

Slikovni materijal:

Slika 1

<http://www.njuskalo.hr/image-bigger/djecje-igracke/ginjol-lutke-slika-17544514.jpg>(28.8.2015.)

Slika 2

<http://strasilo.blogspot.de/2010/01/evo-jos-jednog-kompleta-lutaka.html> (28.8.2015.)

Slika 3

http://film-mag.net/wp/wp-content/uploads/2012/04/kazalisanpremiera_Femme_Fadal_San_o_Amaliji_Rodrigues_u_slikama_kazalista_sjena.jpg (28.8.2015.)

Slika 4

http://www.ahs-shop.de/product_info.php?products_id=3155 (28.8.2015.)

Slika 5

<http://losmercadosfinancieros.es/wp-content/uploads/marioneta1.png> (28.8.2015.)

Slika 6

<http://www.klokanica.hr/slika/prednost-je-dadilje-sto-se-potpuno-prilagodava-obitelji-668-469x313-20130814140917.jpg> (29.8.2015.)

Slika 7

<http://dv-cvrcakimrav.hr/wp-content/uploads/2014/02/neoblikovani1.png>(29.8.2015.)

Slika 8

A.P. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 9

P.L. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 10

V.K. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 11

M.L. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 12

H.S. 4 godine, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 13

M.L. 5 godina, V.K. 5 godina, M.B. 4godine – štapne lutke

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 14

N.D. 5 godina, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 15

E.H. 4 godine, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

Slika 16

S.P. 4 godine, štapna lutka

Izvor: Mihaela Soldo (3.12.2013.)

SAŽETAK

Scenska lutka ima veliku snagu i moć nad djetetom. Animirana rukama odgojitelja, ona postaje sredstvo koje djeca s radošću koriste i prihvaćaju.

Lutka potiče scensko stvaralaštvo kojim se uspješno djeluje na dječje osjećaje, koordinaciju pokreta te govor. Lutka zadovoljava različite dječje potrebe, ona podiže djetetovo samopouzdanje i pozitivnu sliku o njemu.

Lutka, koju je dijete samo izradilo, posebice ako je od didaktički neoblikovanih materijala, ima posebnu važnost za njega jer je to njegovih ruku djelo. A izrađujući takvim materijalom djetetu budimo svijest o važnosti recikliranja, a time mijenjamo i svijet u kojem živimo.

SUMMARY

The stage doll has great influence and power over the child. Animated by the hands of the educators, it becomes the means which children joyfully use and accept.

The doll encourages theatre production which has a great impact on children's feelings, coordination and speech. The doll meets with children's different needs; it raises the child's self-confidence and a positive self-image.

The doll, which was made by the child himself, especially if it is of didactic unshaped material, has a special importance for him because it's his handwork. And by making it with that kind of material we teach the child to become aware of the importance of recycling, and thus we change the world we live in.

Sažetak prevela: Jadranka Veizović, prof.eng.jezika